

Suomen Kansanvaltuuskunnan
Ehdotus
Suomen Waltiosäännöksi

Esitetty Työväen Pääneuvostolle
tarkastettavaksi ja päätettäväksi yleistä kansan-
äänestystä varten.

Sitten kun Suomen työtätekevä kansa on tukistanut sortowallan ja kunnialla woittanut kansan viholliset, esitetään wiipymättä Suomen kaudan hyväksyttäväksi uusi Waltiosääntö tämän maan pysyväksi ja ainoaksi perustuslakiksi. Sen hyväksymisestä toimitetaan mahdollisimman pian tänä kewäänä yleinen kansanäänestys koko maassa. Kaikki Suomen kansalaiset, jotka ennen nyt kuluwaa vuotta ovat täyttäneet kaksikymmentä ikävuotta, ovat siihen kansanäänestykseen oikeutetut ottamaan osaa. Siinä tulee siis Suomen kansan enemmistö selvästi osoittamaan julki, tahtooko se todellista kansanvaltaa ja minkä wertainen oja siitä enää kannattaa tukistunutta herrawaltaa.

Suomen Kansanvaltuuskunta on tätä warten jo walmistanut ehdotuksensa Suomen Waltiosäännöksi ja esittänyt sen tänä päivänä Työväen Pääneuvostolle. Tämä Kansanvaltuuskunnan ehdotus nyt julkaistaan tässä ohella kokonaisuudessaan. Sitten kun Työväen Pääneuvosto on sen tarkastanut ja kohta kohdalta päättänyt, julkaistaan se lopullisessa muodossaan vielä ennen kansanäänestystä kansan arwoisteltavaksi, sekä määrätään päivä, milloin kansanäänestys on tapahtuwa.

Suomen miehet ja naiset! Teissä on nyt vielä niitäkin, jotka epäätietoisina tai valheellisten tietojen esyttämänä vierotte työväenluokan vaatimaa kansanvaltaa. Punnitkaa nyt ajoissa, toikko tahdotte tähän maahan suurten yhtiöherrain, pankkikapitalistien ja rusthollarien ahnetta mielivaltaa, toikko tahdotte virkavallan herruutta ja puolimuukalaisten aatelisherrain sortovaltaa. Wapaaan Suomen vapaa työmies ei sellaista iestä hartioillaan siedo, waan taistelee loppuun asti oikean vapautensa ja kansanvallan puolesta. Istufaa tefin epäätietoiset ja esfytetyt kansalaiset todellista kansanvaltaa vaatimaan! Niin tulee nopeammin loppu nykyisestä kansalaisweren wuodatuksesta, johon taantumufjellisten herrain hanffeet kansamme syöfšiwät.

Ainoastaan nopeasti alkawa kansanwaltainen edistys woi nopeasti forjata taistelun häwitykset ja luoda haawat umpeen. Ainoastaan työwäenluokan uudestirakentawa työ, fen wallankumouksen fiunattujen saawutusten turwaaminen, fen oikeuden ja ihanteiden toteuttaminen, woi auttaa kansamme kauniimpaan tulewaisuuteen.

Helsingissä, 23 päivänä helmikuuta 1918.

Suomen Kansanwaltuuskunta.

Kullerwo Manner.
 Gero Haapalainen.
 Lauri Letonmäki.
 Antti Kiviranta,
 J. H. Lumivuokko.
 Ewert Floranta.
 Emil Elo.
 Edward Gylling.

Drjo Sirola.
 Adolf Taimi.
 O. W. Huusinen.
 Jalo Kokkonen.
 O. Tokoi.
 Konstantin Lindqwist.
 Matti Turfia.

Suomen Valtiosääntö.

I Luku.

Yleisiä säännöksiä.

1 §.

Suomi on tasavalta, jonka valtiomuoto on vahvistettu tässä perustuslaissa.

2 §.

Kaikki valtiotalta kuuluu kansalle, jonka edustajana korkeinta valtaa käyttää Suomen Kansaneduskunta, Valtiosäännön perustuksella ja kansan päätösten mukaan.

3 §.

Suomen kansalaisoikeus on jokaisella, joka on suomalaisista vanhemmista syntynyt taikka lain mukaan Suomen kansalaiseksi otettu.

4 §.

Suomesa olkoon jokaiselle taattuna hengen turva ja ruumiillinen loukkaamattomuus sekä kunnian ja vapauden tasa-arvoinen oikeus lain mukaan.

5 §.

Jokainen Suomen kansalainen on oikeutettu oleskelemaan Suomessa, vapaasti täällä valitsemaan asuinpaikkansa ja kulkemaan paikakunnasta toiseen. Samoin on Suomen kansalainen oikeutettu vapaasti matkustamaan maasta pois.

6 §.

Jokaisella olkoon uskonnon vapaus. Jokaisella Suomen kansalaisella on oikeus luopua siitä uskontokunnasta, johon kuuluu.

7 §.

Jokaisella olkoon sanan vapaus sekä oikeus kirjallisen ja kuvallisen esityksen painosta julkaisemiseen kenenkään sitä ennakolta estämättä.

8 §.

Kaikkilla olkoon oikeus edeltäpäin lupaa hankkimatta pitää kokouksia ja perustaa yhdistyksiä.

9 §.

Valtiolla ja muilla julkisilla yhdyskunnilla on oikeus hankkia omaisuutta ja ryhtyä tai ottaa osaa taloudellisiin yrityksiin.

10 §.

Suomesa on työntekijöillä laffowapaus ja oikeus työnseifautsen aikana työpajan luona pitää jilmällä työssä käwijöitä sekä kehoittaa heitä luopumaan työstä; samoin on heillä oikeus suullisesti ja kirjallisesti kehoittaa kansaa wieromaan työnseifautsen alaista liikettä sekä sen ijännistöä ja awustajia tahti sen tawaroita.

Tämän estämättä olfoon woimasja, mitä lailla erikseen säädetään laffowapauden käytöstä sellaisissa tapauksissa, jolloin äkillisestä lafon teosta ilmeisesti johtuui wälitöntä hengen waaraa.

11 §.

Raikki julkisen wallan ase- ja järjestyswoima olfoon siwiiilihallinnon alainen, jota sotilashallinnolla tai sotaoikeudella älköön syrjäytetäkö tai korwattako. Julkisen wallan ase- ja järjestyswoima älköön sekaantuko työriitaijuuksiin.

Ofsituyispoliisin toiminta on kielletty.

12 §.

Älköön syyttömästi ketään wangittako, älköönkä ketään wangittuna pidettäkö ilman että, niin pian kuin mahdollista on, toimitetaan oikeudellinen tutkimus hänen syyllisyydestään.

Älköön keltään welan tähden wapautta riistettäkö.

13 §.

Älköön Suomesa ketään tuomittako muusja oikeudessa kuin siinä, jonka alainen hän maan lain mukaan on.

Ilman jäännöllistä oikeudellista tutkintoa taikka wastoin walamiehistöön lausuntoa, sitten kun sellainen on asetettu, älköön Suomesa ketään julistettaako rikofjeen sypääkki.

14 §.

Älköön ketään tuomittako rikofjesta kuolemanrangaistukseen taikka mihinkään ruumiin loukkausta tai terweyden wauriota aiheuttamaan rangaistukseen.

15 §.

Älköön Suomesa koskaan sellaista lakia säädettäkö, älköönkä kukaan julkisen toimen hoitaja niin menetelkö, että tulisi sorretuksi toista kieltä puhuvan wähemmistön äidinkielen oikeus. Wähemmistön omankielisen siwistykseen hymäkki toimivia opetuslaitofsia awustettakoon yleisillä waroilla oikeuden ja kohtuuden mukaan.

II L u k u.

Suomen Kansaneduskunta.

16 §.

Suomen Kansaneduskunta on yksikamarinen. Siihen kuuluu kahvipiirejä, jotka valitaan, väestön lukumäärän mukaan eri vaalipiireissä, yleisillä välittömällä ja suhteellisilla waaleilla joka kolmas vuosi.

Kansaneduskunnalla on kuitenkin oikeus määrätä uudet waalit toimitettavaksi jo ennen kolmiavuotiskauden päättymistä.

Äänestys waaleissa olkoon salainen.

17 §.

Dikeutettu valitsemaan kansanedustajaa, kuin myös ottamaan osaa yleiseen kansanäänestykseen, on jokin Suomen kansalainen, joka ennen vaalivuotta on täyttänyt kahsinkymmentä vuotta.

Vinoastaan laillisen tuomion nojalla voidaan Suomen kansalainen julistaa, määrääjäksi, kelpaamattomaksi kansanedustajaa valitsemaan ja kansanäänestykseen osaaottamaan.

Äänioikeus olkoon jollaisella yhtäläinen.

18 §.

Kansaneduskunta kokoontuu valtiopäiville vuosittain laissa määrättyinä päivinä tai ennenkin, milloin enemmistö sen jäsenistä tarpeellisena pitää, sekä lopettaa istuntonsa oltuansa säädetyn ajan koossa joko yhteen menoon taikka väliajoin oman päätöksensä mukaan.

19 §.

Ehdotuksia Kansaneduskunnalle kaikista valtiopäivillä päätettävistä asioista ovat oikeutetut tekemään Kansanvaltuuskunta, kansanedustajat ja Kansaneduskunnan valiokunnat.

Sitäpaitsi on kansalla välittömästi käytettävänä sellainen alote-oikeus, kuin tämän Valtiosäännön III:nnessä luvussa säädetään.

20 §.

Kansaneduskunta valitsee keskuudestaan suhteellisilla waaleilla valiokuntia asioita valtiopäivillä valmistamaan ynnä muita määrättyjä tehtäviä varten.

Kaikkialla varsinaisilla valtiopäivillä on valittava ainakin suuri valiokunta, ulkoasiainvaliokunta, valtiowarainvaliokunta ja walvojavaliokunta, joista kaikki viimeksimainittua säännöllisesti ja tarpeen vaatessa muuinkin valiokunta on toimesa myöskin silloin kun Kansaneduskunta ei ole koolla.

Walvojavaliokuntaan, jonka on Kansaneduskunnan puolesta lähinnä valmistettava ylintä hallintoa ja lainkäyttöä maassa, kuuluu neljätoista jäsentä, ja toimii valiokunta, milloin yhteistä kokousta ei tarvita, jakaantuneena kahteen osastoon, hallinnonwalvojavaliokuntaan ja lainwalvojavaliokuntaan.

21 §.

Valtiosäädännöllisiä uudistuskeskusteluita tutkimaan ja valmistamaan niistä ehdotuksia valtiopäiväkäsitteilyn pohjalta voivat Kansaneduskunnan valtiokunnat tarpeen mukaan asettaa komiteoita, joihin, samoin kuin muuhinkin samallaisessa tarkoituksessa asetettuihin valtion komiteoihin sekä pysyväisiin lainvalmistelukuntiin, valittavaksi eri puolueiden kannatusta nauttivia jäseniä, mikäli mahdollista, samassa suhteessä kuin heitä on Kansaneduskunnan valtiokunnissa. Vastaava suhteellisuus on otettava huomioon myös niiden tutkijakuntain kokoonpanossa, joita Kansaneduskunta tai sen valtiokunnat asettavat erityisten kysymysten tapauksissa selvitettäväksi.

22 §.

Valtiopäivillä ovat ennen muita asioita käsiteltävät kansan aloitteet, Kansanvaltuuskunnan ehdotukset sekä lainvalmistelua varten asetettuja valtion komiteoissa valmistetut lakiehdotukset. Kansaneduskunta voi päättää, että muukin asia on käsiteltävä kiireellisesti.

23 §.

Kun Kansaneduskunnan täysistunnossa päätös tehdään äänestämällä, on pöytäkirjaan merkittävä, mitä ehdotusta kukaan äänestykseen osaanottanut kansanedustaja on kannattanut.

24 §.

Kansaneduskunnan lainsäädäntöoikeuden ala on rajoittamaton.

Täi tai asetukset, jotka tätä ennen on valtiopäivillä säädetty taikka kansanäänestyksessä hyväksytyt, voidaan muuttaa tai kumota säätämällä uusi laki.

Kun lainsäätämiskeskustelu koskee uutta asiaa, josta ei ennestään ole säännöksiä annettu, voi Kansaneduskunta säätää siitä, asian laadun mukaan, lain tai asetuksen.

25 §.

Asioista, jotka ennestään ovat hallinnollisilla säännöksillä järjestetyt, voi Kansaneduskunta säätää asetuksia, ellei jostain asiasta katso lakia tarvittavan. Asetuksella annetaan myös lähempiä määräyksiä lakien täytäntöönpanosta, valtion omaisuuden hoidosta sekä virastojen ja muiden julkisten laitosten järjestysmuodosta ja toiminnasta.

Asetukseen alkuun otettava säännös, joka tarkoittaa lain muutosta.

26 §.

Valtiopäiväin välillä on Kansanvaltuuskunta oikeutettu väliaikaisesti antamaan Kansaneduskunnan päätösvaltaan kuuluvia asetuksia ja määräyksiä, jotka eivät lykkäystä sietä, samoin kiireellisissä tapauksissa asettamaan väliaikaisia hoitajia niihin avoimiin toimiin, jotka ovat Kansaneduskunnan täytettävät. Kansanvaltuuskunnan päätökset näissä asioissa ovat heti valtiopäiväin kokoonnuttua Kansaneduskunnan vahvistettaviksi esitettävät.

Pailla tai asetujella taikka Kansaneduskunnan määräyksellä voidaan myös jättää Kansanvaltuuskunnan tehtäväksi erityisten sääntösten tahti lähempään ohjeiden antaminen määrättyissä asioissa.

Kansaneduskunta voi, milloin tahtoo, ottaa näitä kuten muitakin asioita koskevat Kansanvaltuuskunnan päätöset tarvastaakseen ja silloin ne joko wahvistaa tahti kumota taikka toisin määrätä.

27 §.

Jos waltiopäiwillä syntyy kysymys siitä, onko asiasta säädettävä laki, vai voidaanko sitä säätää ajetus tahti antaa Kansaneduskunnan määräys, kysyttävöön lausuntoa walwojawaliokunnalta, jonka jälkeen Kansaneduskunta ratkaisuun kysymyksen.

Kun Kansaneduskunta on lain tahti ajetuksen säätännyt taikka määräyksensä antanut, ei millään tuomioistuimella tahti muulla wiranomaisella ole oikeutta panna sen laillisuutta kyseenalaiseksi ja olla sitä noudattamatta tahti estää sen täytäntöön panoa.

28 §.

Tämän Waltiojäännön muuttaminen, selittäminen tahti kumoaminen älköön tapahtuko muutoin kuin Kansaneduskunnan säätämällä perustuslailla, jonka kanja yleisessä äänestyksessä wahvistaa äänioikeuttujen kansalaisten äänten enemmistöllä.

29 §.

Kun perustuslaki waltiopäiwillä säädetään, on sitä koskewa ehdotus, tullaksensa Kansaneduskunnan päätökseski, lopullisessa muodossaan äänten enemmistöllä hyväksyttävä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin uusien waalien jälestä kotoontuwiin waltiopäiwiiin sekä silloin muuttamatta hyväksyttävä päätöksellä, jota kannattaa vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

Kuitenkin ratkaisuun Kansaneduskunta tällaisen asian jättämättä ehdotusta lepäämään, jos asiasta on kansan aloite tehty taikka jos asia täyssi-istunnossa julistetaan kiireelliseksi päätöksellä, jota vähintään wiisi kuudesosaa annetuista äänistä kannattaa. Täsfäin tapauksessa on ehdotus, tullaksensa päätökseski, hyväksyttävä vähintään kahden kolmasosan enemmistöllä annetuista äänistä.

30 §.

Kun muita lakeja tahti ajetuksia waltiopäiwillä säädetään, eikä ole kysymyksessä sellainen asia, jonka käsittelystä tässä Waltiojäännössä erikseen toisin määrätään, päättävöön Kansaneduskunta ne yksinkertaisella äänten enemmistöllä, siihen katsomatta, minkäluontoisia woimassa olevia lakeja, perustuslakien jäännöksiä tahti muita, niillä muutetaan tahti kumotaan.

31 §.

Jos lakiehdotusta, fitten kun se on waltiopäiwillä lopulliselta sanamuodoltaan hyväksytty, waaditaan jätettäväksi lepäämään ja tätä waatimusta kannattaa vähintään kolmasosa Kansaneduskunnan kaikista jäse-

nistä, jää lafiehdotus lepäämään ensimmäisiin uusien waalien jälestä kotoonturviin waltiopäiviin, jolloin sitä älköön enää jätettävä lepäämään, ellei siihen ole muutoksia tehty.

Älköön waadittako lepäämään asetusehdotusta eikä sellaista ehdotusta, joka tarkoittaa Kansaneduskunnan määräystä taikka jäännöksiä, joiden mukaan juostuntaa tai muuta weroa on suoritettava, taikka waltiolainan ottamista.

32 §.

Ehdotus uudesta tai lisätyistä tullista tahi muusta wälillisestä weroasta katjottakoon rauenneeksi, ellei sitä Kansaneduskunnassa kannata wähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

33 §.

Tullien määräämisessä ja niistä toisten waltioiden kanssa sopimukset tehtäessä pidettäväksi periaatteena, että kansan yleisesti tarwitzemat kulutustawarat mikäli mahdollista tulewat joko tulliwapaiksi tahi entisten tullien alennuksista osalliseksi, sekä niinkään tärkeimpäin kotimaisten teollisuudenhaarain ja maatalouden tuotantoon warten tarwitzemat aineet ja wälineet pääsewät mahdollisimman alhaisilla tullimäärillä tahi tulliwapaasti maahan.

34 §.

Kansaneduskunta päättää vuosittain waltion tulo- ja menosäännön lähinnä seuraavaa kalenterivuotta warten.

Woimassa olevia lafeja tai asetuksia, waltion sitoumuksia tahi Kansaneduskunnan määräyksiä ei kumota eikä muuteta tulo- ja menosäännön kautta, johon sen wuoksi otettakoon kaikki niissä edellytetyt waltion tulot ja menot, sellaisina kuin ne voidaan arwioida.

35 §.

Tulo- ja menosäännönsä osoitettakoon ennakolta arwaamattomia menoja sekä menosäännönsä olevain määrärahojen wälttämättömyksiä osoittawia ylityksiä warten erityinen määräraha, jonka käyttämisestä päättäväksi waltiovarainwaliofunta.

36 §.

Jos päätettyyn tulo- ja menosääntöön hawaitaan warainhoitowuoden warrella wälttämättä tarwitzawan muutoksia, tehdön waltiovarainwaliofunta Kansaneduskunnalle ehdotuksen lisäykseksi tulo- ja menosääntöön.

37 §.

Kaikki sopimukset toisten waltioiden kanssa owat esitetwät Kansaneduskunnan päätettäväksi tahi ellei siihen ole tilaisuutta, alistettawat sen wähiwastettawiksi.

38 §.

Ehdotus sopimukseksi, joka tarkoittaa Suomen alueen rajan muuttamista tai muuta valtiollista sopimusta toisen valtion kanssa taikka sellaisen sopimuksen vahvistamista, katsottakoon rauenneeksi, ellei sitä Kansaneduskunnassa kannata vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

39 §.

Niin valtiollisia kuin taloudellisia sopimuksia tarkoittavissa neuvotteluissa toisten valtain edustajien kanssa ynnä muissa kansainvälisissä neuvottelukokouksissa; mikäli ne eivät tarkoita vain valmistelua virallisia neuvottelukokouksia varten, olkoon, milloin se käy päinsä, Suomea edustamassa neuvottelukunnat, joiden kokoonpanossa on mahdollisuuden mukaan otettu huomioon eri puolueiden voimasuhteet Kansaneduskunnassa.

Jos kansainvälisissä suhteissa on Suomen valtiowallan puolesta waltuutettujen kautta jotain sitowasti päätettävä, ilman että voidaan edeltäpäin ysfityiskohtia myöten määritellä heidän tehtävänsä, käytettävöön waltuuskuntaa, jonka kokoonpanossa on huomioon otettu, mitä edellä on neuvottelukunnasta sanottu.

40 §.

Kansaneduskunta warjelloon ja wahvistakoon Suomen wapautta, koskemattomuutta ja puolueettomuutta, ja hankkioon wahvistukseksi myöds kansainvälisiä takuita, Suomen kansan menestyksen mukaisilla ehdoilla.

Jos niin käwisi, että Suomea uhkaiwi jodan waara taikka muuten wirtaan wallan sotajoukkojen tunkeutuminen Suomen alueelle, koettakoon Kansaneduskunta saada sellaisen onnettomuuden wältetyksi tai, jos se sittenkin tapahtuu, mahdollisimman pian palautetuksi Suomen koskemattomuuden.

41 §.

Edellisessä pykälässä mainituissa tapauksissa olkoon Kansaneduskunnalla walta, jos waaran torjumiseksi on wälttämätöntä, antaa sitä warten tarpeellisia wäliaikaisia määräyksiä, joilla voidaan rajoittaa kansalaisten oikeuksia enemmän kuin yleisen lain säännökset myöntävät, wieläpä äärimmäisessä tapauksessa niitäkin oikeuksia, jotka ovat säädettyt tämän Waltiosäännön 5, 7, 8, 10 ja 11 §:ssä. Ehdotus wäliaikaiseksi määräykseksi katsottakoon kuitenkin rauenneeksi, ellei sitä kannata vähintään kolme neljäsosaa kaikista Kansaneduskunnan jäsenistä.

Wäliaikaiset määräykset on waaran ohimentyä wiipymättä julistettava lakaneiksi.

42 §.

Jos käwisi ilmi, että harwainvaltaa tavoittelewat ainekset owat rohjenneet ryhtyä valmistamaan uhkaawaa kapinaa tämän Waltiosäännön kumoamiseksi, olkoon Kansaneduskunnalla samallinen waltta wälttämättömän wäliaikaisten määräysten antamiseen kuin edellisessä pykälässä sanotaan.

43 §.

Jos niin uskomatonta tapahtuisi, että itse Kansaneduskunnan enemmistö julkenisi syrjäyttää koko tämän Waltiosäännön tahti ilmeisesti tahallaan rikkoa tässä perustuslaisia olevia määräyksiä saadakseen aikaan harvainvaltaisen järjestyksen maassa, niin kansa nousee ja hajottaan sen eduskunnan ja pitääköön huolen, että kolmen kuukauden sisällä toimitetaan uudet Waltiosäännön mukaiset kansanedustajain vaalit.

Näissä vaaleissa valitut kansanedustajat kokoontuvat waltiopäiville yhden kuukauden sisällä ja ensi tehtäväkseen antafoot kansalle kutin allekirjoittamansa juhlallisen wakuutuksen, jossa sanotaan:

„Ellen kansanäänestyksessä hyväksytyn Waltiosäännön mukaista kansan valtaa uskollisesti edusta, olen kansan tuomion ansaitsewa.“

44 §.

Saman juhlallisen wakuutuksen kuin edellä on mainittu, antafoot myös kaikki ne kansanedustajat, jotka ensimmäisen kerran tämän Waltiosäännön mukaan valitaan, heti saavuttuaan waltiopäiville Kansanvaltuustunnan määräämänä päivänä.

Jos joku heistä ei tätä wakuutusta anna tahti muusta kuin Kansaneduskunnan hyväksymästä syystä jää waltiopäiville saapumatta, woi Kansaneduskunta julistaa hänet edustajatoimensa menettäneeksi, älköönkään hänen sijaansa warajäsentäkään kutsuttako.

III Luku.

Kansan alote ja kansan päätös.

45 §.

Kun vähintään kymmenentuhatta kansalaista, joilla on waltiollinen äänioikeus, allekirjoittamansa asiakirjan kautta esittää Kansaneduskunnalle ehdotuksen haluamansa lain säätämisestä, on tämä kansan alote waltiopäivillä kiireellisenä asiana käsiteltävä.

46 §.

Jos sama kansan alote sisältää useampia asioita, jotka eivät yhteisellä, eroitakoön Kansaneduskunta ne toisistaan ja käsiteltäköön kutakin erikseen niinkuin siitä olisi tehty eri alote.

Ellä kansan alote jo sisällä lain muotoon valmistettua ehdotusta, antafoot asianomainen Kansaneduskunnan waliofunta erityisen komitean tehtäväksi kiireellisesti valmistaa sen mukainen lakiehdotus.

47 §.

Kansan aloitteen kautta esille tullut lakiehdotus on waltiopäivillä käsiteltävä samassa järjestyksessä kuin muista lainsäädäntöesityksistä on voimassa, mutta älköön sitä lepäämään jätettäkö.

48 §.

Ellei Kansanedustunnan päätös asiasta tule kansan alotteen mukainen ja vähintään kolmasosa Kansanedustunnan jäsenistä vaatii kansanäänestystä, on kansan alotteessa tarkoitetun ehdotuksen hyväksymisestä toimitettava kansanäänestys. Kansanäänestys on myös toimitettava, jos sitä kirjallisesti vaatii sellainen määrä kansalaisia, joka vastaa vähintään viittä sadasosaa viimeksi toimitettuihin kansanedustajain vaaleihin osaaottaneiden luvusta.

Jos Kansaneduskunta on kansan alotteen johdosta hyväksynyt toisellaisen ehdotuksen, olkoon se kansanäänestyksessä vastaehdotuksena.

49 §.

Jos kansanäänestyksessä enemmistö hyväksyy kansan alotteessa tarkoitetun ehdotuksen tai vastaehdotuksen, on Kansanedustunnan viihtelemättä säädettävä kansan päätöksen mukainen laki.

50 §.

Valtioäännön muuttamista tarkoittava laki on tässäkin tapauksessa vielä alistettava kansan vahvistettavaksi, niinkuin 28 §:ssä on määrätty, ja voi Kansaneduskunta samalla, jos vähintään kaksi kolmasosaa sen jäsenistä hyväksyy samasta asiasta toisellaisen lakiehdotuksen, esittää kansalle vastaehdotuksena tämän lain vahvistamisen.

Siinä tapauksessa, että edellisessä pykälässä mainitussa kansanäänestyksessä on ehdotusta kannattanut enemmistö äänioikeutetuista kansalaisista, voi Valtioäännönkin muuttamista tarkoittava, kansan päätöksen mukainen laki tulla voimaan ilman erityistä kansan vahvistamista, jos vähintään viisi kuudesosaa Kansanedustunnan jäsenistä kannattaa sellaisen perustuslain viipymättä voimaan saattamista.

51 §.

Kansanäänestyksellä voidaan myös kumota ja peruuttaa mikä tahansa Kansanedustunnan määräys, Kansanvaltuustunnan tai muun hallintoviranomaisen päätös taikka tuomioistuimen tuomio.

Waatimus kansanäänestyksen toimittamisesta tätä warten on jätettävä Kansanvaltuustunnalle kahden kuukauden kuluessa siitä lukien kuin kumottavaksi tahdottu määräys tai tuomio on annettu tai päätös tiedoksi saatettu, ja olkoon waatimus niin monen kansalaisen allekirjoittama, että heidän lukunääränsä vastaa vähintään viittä sadasosaa viimeksi toimitettuihin kansanedustajain vaaleihin osaaottaneiden luvusta.

Kun tällainen waatimus on esitetty, on siinä tarkoitetun päätöksen toimeenpano keskeytettävä ja kansanäänestyksellä ratkaistava sen kumoaminen tai vahvistaminen. Kumpaa enemmistö äänestäjistä kannattaa, se olkoon kansan päätös ja astukoon voimaan heti.

IV Luku.

Hallinto- ja oikeuslaitos.

52 §.

Raikki toimet maan hallinto- ja oikeuslaitoksessa täytettävöön ainoastaan määrääjäksi, enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Jos entinen toimen hoitaja on tyydyttävästi täyttänyt tehtävänsä, voidaan hänet ottaa toimeen uudelleen.

Jos toimi joutuu wapaaksi ennen määräjän päättymistä, täytettävöön se ainoastaan jällellä olevaksi ajaksi.

53 §.

Jos se, joka on julkiseen toimeen asetettu, ei tyydyttävästi hoida tointansa, voidaan hänet erottaa ennen toimiajan päättymistä. Jos on voimassa irtisanomis aika ja hänet pidätetään toimestaan ennen sen päättymistä, saakoon hän palkan irtisanomisajalta, ellei ole tehnyt itseään syyppäiksi sellaiseen rikkomukseen, josta tuomioistuin tuomitsee hänet toimensa menettäneeksi.

Jos julkinen toimi on waaleilla täytetty ja vähintään viidesosa waaleihin osaaottaneiden luvusta waatii uusia waaleja ennen toimiajan päättymistä, toimitettakoon ne wiipymättä.

54 §.

Sellaiseen julkiseen toimeen, joka täytetään waaleilla tahi johon Kansaneduskunta toimen hoitajan asettaa, on ehdokaskelpoinen jokainen kansalainen, jolla on valtiollinen äänioikeus, ellei tuomioistuin ole tuominnut häntä ehdokaskelpoisuuttaan menettäneeksi. Sellainen tuomio voidaan antaa wain määrääjäksi.

55 §.

Julkisen toimen hoitaja vastaa toimenpiteestä, johon hän on ryhtynyt tahi jota hän päätöstä tehtäessä on kannattanut. Myöskin esittelijä on siitä, mitä hänen esittelystä on päätetty, vastuunalainen, ellei hän ole pöytäkirjaan lausunut eroawaa mielipidettä.

56 §.

Jokainen, joka on wääräyttä tai wahinkoa kärsinyt julkisen toimen hoitajan lainvastaisen toimenpiteen tahi laiminlyönnin kautta, olkoon oikeutettu vaatimaan tätä tuomittavaksi rangaistukseen ja forwaamaan wahingon.

55 §.

Jos on epä tietoista ja riidanalaiista, minkä wiranomaisen toimiallan piiriin jokin asia on katsottawan kuulumar, ratkaiskoon kysymyksen Kansaneduskunnan walwojawalioikunta.

58 §.

Ulin toimeenpanema waltioelin on Suomen Kansanvaltuuskunta joka toimii Kansaneduskunnan walwonnan alaisena, wahwistetun ohjesääntönsä ja Kansaneduskunnan määräjsten mufaan.

50 §.

Kansanvaltuuskunnan jäsenet valitsee Kansaneduskunta joka kolmas vuosi.

Kansanvaltuuskunnan puheenjohtajana on Suomen Tasavallan Esimies, jonka, samoin kuin varaesimiehen, Kansaneduskunta määrää Kansanvaltuuskunnan jäsenten keskuudesta enintään kolmeksi vuodeksi. Samaa jäsentä älköön määrättävä Tasavallan Esimieheksi kahta kertaa peräkkäin.

60 §.

Kansanvaltuuskunnan jäsenillä on oikeus olla läsnä Kansaneduskunnan istunnoissa ja valiokuntain kokouksissa sekä tehdä ehdotuksia ja ottaa osaa keskusteluun, mutta ei päätösten tekoon.

61 §.

Kansanvaltuuskunnalle kuuluvat asiat valmistellaan kulin sen asianomaisessa osastossa, mutta käsitellään ja päätetään yleisessä istunnossa.

Wähemmän tärkeitä asioita voidaan jättää Kansanvaltuuskunnan osastojen ja osastojen päätettäväksi.

62 §.

Kansanvaltuuskunnan yleiseen istuntoon kutsuttakoon läsnäolemaan myös Kansaneduskunnan walvojavaliokunnan jäsenet. Älköön Kansanvaltuuskunta päätöstä tehdä, ellei läsnä ole vähintään kaksi hallinnonwalvojakunnan jäsentä ja yksi lainwalvojakunnan jäsen.

63 §.

Kansanvaltuuskunnan päätöksen voimaan saattaminen, mikäli se ei tarkoita ehdotuksen tekemistä Kansaneduskunnalle, lykättävöön toistaiseksi, jos vähintään kaksi walvojavaliokunnan jäsentä ilmoittaa tekewänsä sen johdosta lainmukaisen muistutuksen joko lainwalvojakunnalle tai hallinnonwalvojakunnalle.

64 §.

Lainwalvojakunnalle älköön Kansanvaltuuskunnan päätöstä vastaan esitettävä muistutusta muusta kuin siitä, ettei se ole lainmukainen. Jos lainwalvojakunta katsoo muistutukseen olerwan aiheetta, ilmoittakoon Kansanvaltuuskunnalle, misjä kohden sen pää ös tietäiji poikkeamista laista; ja Kansanvaltuuskunta oikaiskoon päätöksensä, tai antakoon päätöksen afiasja raueta.

65 §.

Hallinnonwalvojakunnalle älköön Kansanvaltuuskunnan päätöstä vastaan esitettävä muuta muistutusta, kuin että se on wastoin sitä, mitä Kansaneduskunta afiasja todennäköisesti päättäiji.

Jos hallinnonwalvojakunta katsoo tällaiseen muistutukseen aiheetta olerwan, ilmoittakoon se Kansanvaltuuskunnalle, misjä kohden tämän päätös, hallinnonwalvojakunnan käsityksen mukaan, poikkeaa siitä, mitä

Kansaneduskunta asiassa todennäköisesti päättäisi. Jos Kansanvaltuuskunta kuitenkin tahtoo pysyä päätöksessään, esittääköön sen Kansaneduskunnan vahvistettavaksi; mutta ellei Kansaneduskunta ole silloin koolla, päättävät Kansanvaltuuskunta, valvojavaliokunta ja valtiowarainvaliokunta yhteisessä kokouksessaan riidanalaisen päätöksen vahvistamisesta tai hylkäämisestä, taikka Kansaneduskunnan kiireellisestä kokouksesta, jos asia on erittäin tärkeä.

66 §.

Suomen valtiolliset edustajat ulkomaita warten määrää Kansaneduskunta, Kansanvaltuuskunnan tehtyä esityksen.

67 §.

Ylimpänä oikeusasteena on korkein tuomioistuin oikeusasioissa ja korkein hallinto-oikeus hallinto-oikeudellisissa walitusasioissa.

68 §.

Korkeimman tuomioistuimen ja korkeimman hallinto-oikeuden jäsenet walitsee Kansaneduskunta, Kansanvaltuuskunnan tehtyä esityksen, wiihdeksi wuodeksi. Waali toimitetaan wuorottain kolmen ja kahden wuoden päästä, niin että määrätty osa jäsenistä joutuu eroamiswuoroon ennemmin kuin toinen osa; kettä ensimmäisellä kerralla walituista joutuvat eroamiswuoroon jo kolmiwuotisen toimiajan jälkeen, ratkaistaan arwalla.

Joka kerta kun waali toimitetaan, määrää Kansaneduskunta kumpaankin tuomioistuimeen yhden sen jäsenistä esimieheksi.

69 §.

Korkein tuomioistuin ja korkein hallinto-oikeus älkööt päätöstä tehdä tai tuomiota antaa, ellei läsnä ole joko profuraattori tahi vähintään yksi lainwalvojakunnan jäsen.

70 §.

Profuraattorin walitsee Kansaneduskunta joka kolmas wuosi.

71 §.

Profuraattorin on walwottawa, että kaikki julkisen toimen hoitajat noudattawat lakia ja muutenkin täyttävät welvollisuutensa niin ettei kukaan tule oikeudessaan sorretuksi.

72 §.

Jokainen, joka on tuomarien tahi hallintotoimen hoitajain puolelta wääräyhtiä kärsinyt, on oikeutettu siitä kantelemaan profuraattorille, ja esittelköön profuraattori kantelut, oman lausuntonsa keraalla, lainwalvojakunnalle.

73 §.

Profuraattori toimeenpankoon tarpeellisia tutkimuksia julkisen toimen hoitajain puolelta tapahtuneen wääräyden selwille saamiseksi sel-

ajakoon tai ajattakoon syytetä, milloin hän tahti Kansaneduskunta, Kansanvaltuuskunta taikka lainvalvoajakunta katsoo jellaista toimenpidettä tarvittavan.

74 §.

Profuraattorilla ja lainvalvoajakunnan jäsenillä on oikeus olla läsnä päätöistä tehtäessä missä tuomioistuimessa tahansa.

Lähinnä heidän tulee seurata asioita korkeimmasssa tuomioistuimessa ja korkeimmasssa hallinto-oikeudessa. Milloin profuraattori tahti lainvalvoajakunta katsoo päätöksen tai tuomion olevan vastoin lakia, ilmoittakoot viipymättä vastalauseen tuomioistuimen pöytäkirjaan sekä ottakoot harvittavaksi, antaako tapaus aihetta enempään toimenpiteeseen.

75 §.

Profuraattorin tulee joka vuodelta antaa Kansaneduskunnalle kertomus toiminnastaan ja lain noudattamista koskevista havainnoista sekä waadittaessa tietoja ja lausuntoja Kansanvaltuuskunnalle ja lainvalvoajakunnalle.

76 §.

Syytetä, joka nostetaan Kansaneduskunnan asettamaa julkisen toimen hoitajaa vastaan lainvastaisesta menettelystä, käsitellään erityinen tuomioistuin. Siihen kuuluu puheenjohtajana korkeimman tuomioistuimen esimies sekä kaksitoista Kansaneduskunnan walitijamiesten aina kolmeksi wuodeksi walitsemaa jäsentä, joista kuusi walitaan toimesssa olevista tuomareista ja kuusi muuta jäsentä, jotka walitaan suhteellisilla waaleilla. Jos korkeimman tuomioistuimen esimies on estetty tai esteellinen, olfoon puheenjohtajana erityisen tuomioistuimen jäsenen kutsuuma piirioikeuden esimies. Walitun jäsenen sijaan astuu tarvittaessa warajäsen. Syyttäjän määrää walvojawaliofunta.

77 §.

Yleisiä ylioikeuksia ovat piirioikeudet.

Piirioikeuden esimiehen walitsee Kansaneduskunta, Kansanvaltuuskunnan tehtyä esityksen, wuideksi wuodeksi.

78 §.

Yleisistä alioikeuksista, kuin myös walamiehiston käyttämisestä rikos- asioita koskewassa oikeudentäynnissä, jädetään erikseen.

79 §.

Sitten kun lainfädännöllä on järjestetty kuntaa suurempain hallintopiirien itsehallintolaitokset, älköön näiden piirien hallintotoimiin wainaisesti määrättävä ketään vastoin sanottujen laitosten fuostumusta.

80 §.

Kuntain itsehallinnosta jädetään erikseen. Kunnallista äänioikeutta älköön kiellettävä ketään, jolla tämän Waltiosfädännön mukaan on waltiollinen äänioikeus.

81 §.

Yliopiston esimiehen valitsee Kansaneduskunta, Kansanvaltuuskunnan tehtyä esityksen ja yliopiston oman ylimmän hallintoelimen annettua lausuntonsa.

82 §.

Waltioelimistä, jotka hoitavat waltiohallinnon eritoisshaaroja, jätetään erikseen. Eri alain hallinnossa olkoon kohtuullisen laaja edustus niiden alaisissa laitoksissa ja näiden laitosten teettämässä töissä työkenteleevillä, heidän järjestöjensä walitsemain edustajain kautta. Sellaisilla aloilla, joissa hallintotoimi läheisesti koskee suurta osaa koko maan työväenluokasta tahi tarkoittaa pääasiassa työväen olojen järjestämistä, olkoon myös työväen keskusjärjestöillä waltutuswaltainen edustus.

Eri hallintohaarain keskuselinten esimiehet valitsee Kansaneduskunta, Kansanvaltuuskunnan tehtyä esityksen.

Loppusäännös.

83 §.

Tämä Waltiosääntö on kaikilta osiltaan olewa pysyvässä ja ainoana perustuslakina woimassa, eikä tätä voida muuttaa, selittää tai kumota taikka poikkeuksia tästä tehdä muussa järjestyksessä kuin ylempänä perustuslain jättämijestä ja kansanäänestyksestä on määrätty.

Tämän kautta kumotaan hallitusmno 21 päiväältä elokuuta 1772 sekä yhdistys- ja wakuuskirja 21 päiväältä helmikuuta ja 3 päiväältä huhtikuuta 1789, niin myös kaikkien muiden lakien ja asetusten määräykset ynnä muut säännökset, jotka owat ristiriidassa tämän Waltiosäännön kanssa.